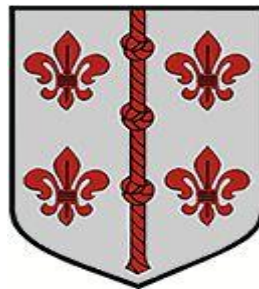

Strengthening of Quality of Life
through Improved Management of
Urban Rural Interaction

HIUMAA JA HIIDLANE

2012

Hiiumaa ja hiidlane 2012: Kooskondade areng väikesaartel.

Sotsioloogiline uurimus

Jüri Uljas

Eesti saared seisavad tänasel päeval küsimuse ees: kuidas arendada majandust ning samas säilitada kohaliku kogukonna identiteeditunnet ja kultuuripärandit, puhast keskkonda ja paikkonnale omast loodust. Oluline on teadvustada saarte eripära ka regionaalpoliitika seisukohtadelt. Teatavasti on näiteks Hiiumaa oma arengutasemelt ja linnalisuselt Eesti üks kõige omapärasemaid piirkondi. Eesti teiste piirkondade seas seisab talle kõige lähemal Saaremaa, ehkki nendevahelised erinevused on sotsiaalmajanduslikus plaanis võrdlemisi suured. Kuna Hiiumaal on uurimus läbi viidud nii 1994 kui ka 1999, siis annab 2011-2012.a. uuring võimaluse jälgida ühe kogukonna üleminekut ühelt ühiskonnatüübilt teisele.

Hiiumaa ja hiidlane 2012 eesmärgid:

*Identiteedi olemus ja muutused (*mina*-pilt, samastumine keskkonnaga), sotsiaalne sidusus.

*Elukvaliteedi hindamine - võrdlus Tallinna ja Hiiumaa vahel.

*Saada ülevaade hiidlaste tänasest majanduslikust, sotsiaalsest ja kultuurilisest olukorrast.

*Suhtumiste dünaamika oluliste parameetrite osas.

Olulisel kohal antud uurimuses on elukvaliteedil. Elu kvaliteedi mõiste esindab laiemat arusaama psüühilisele tervisele ja stressile kui seda on sümptoomidele orienteeritud lähenemine, kusjuures selles elu kvaliteedi mõistes tuuakse välja suurem hulk faktoreid, mis sisaldavad ka nt kooskondi. Suur hulk elu kvaliteeti puudutavatest töödest olid esialgu keskendunud invaliidide või siis pikaajalist taastumist vajavate inimeste elule.

Nendes uurimustest tunti suurt huvi selle vastu, kas *objektiivsed* indikaatorid on seotud kuidagi *subjektiivsetega*, ja mille järgi on nt kõige parem ära öelda ja ennustada inimeste üldist eluga rahulolu või siis heaolu. Selgus, et isiksuslikud näitajad (perekonnaseis, haridustase jne) mõjutasid üldist heaolu kõige vähem (4-7% varieeruvusest), järgmisena asetisid objektiivsed indikaatorid, mis seletasid 14-23% üldisest

varieeruvusest ja kõige enam mõjutas üleüldist heaolu subjektiivsed hinnangud (48-58%). Sama näitasid ka elanikkonna uuringud. Seega on olulisem keskkonna tajumine, mitte aga keskkond ise. Kui me tahame inimeste heaolu mõjutada, siis me peame arvesse võtma nii subjektiivseid kui ka objektiivseid tegureid. Tervikuna mõjutavad inimeste heaolu peamiselt 3 objektiivset elu kvaliteedi indikaatorit ja 4 subjektiivset indikaatorit:

- ▣ ***Turvalisus**
- ▣ ***Tervishoiuasutuste kasutamine**
- ▣ ***Intiimsuhete sagedus viimase aasta jooksul**
- ▣ ***Rahulolu tervisega**
- ▣ ***Rahulolu vaba ajaga**
- ▣ ***Rahulolu sotsiaalsete suhetega**
- ▣ ***Rahulolu majandusolukorraga**

Kavandatavas ankeedis leiavad lisaks nimetatutele kajastamist ka järgmised aspektid:

Füüsiline aspekt – füüsiline tervis, liikumine, toitumine, keha.

Psühholoogiline aspekt – endaga rahulolu, stressi puudumine, ärevus, ontoloogiline turvalisus.

Vaimne aspekt – arusaamad elu erinevate külgede kohta.

Vahetu füüsiline keskkond ja sellega samastumine (kodu, maa jne)

Sotsiaalne keskkond – rahulolu suhetega, naabrussuhted, samastumine.

Kooskonna elukorraldus –teenuste kättesaadavus ja rahulolu nendega.

Aktiivsus ja vaba aeg – kodu, kooli ja tööga seotud aktiivsus, .kodused ja koduvälised tegevused, rekreatiivsed ressursid, enesetäiendamine, oskused.

Uurimus baseerub ankeetküsitlusel. Esialgne valim koostati rahvastikuregistris arvuti poolt genereeritud juhuvaliku alusel. Kui anketeerija ei saanud valitud isikut kätte, otsiti arvuti abil välja sama vana ja samast soost asendusisik.

Vastajatest 36,5% olid mehed, 63,2% naised. Vastajate keskmine vanus oli 45,50 aastat. Keskmist vanust mõjutas oluliselt asjaolu, et ülemist vanusepiiri küsitlusel ei seatud, kõige vanem küsitletav oli 94 aastane.

Uurimus on kavandatud nii, et oleks võimalik kasutada varasemaid uuringute andmebaase. Eelkõige Hiiumaa ja hiidlane uuringuid aastatest 1994 ja 1999, samuti teisi Hiiumaal läbiviidud uuringuid.

Järgnevalt on esitatud nimetatud uurimuste lühitutvustused.

Hiiumaa ja hiidlane 1994 eesmärgid:

Esimene sotsioloogiline uuring "Hiiumaa ja hiidlane" valmistati ette ja viidi läbi 1992.-1994. a. ja siis küsitleti kokku 436 hiidlast. Uurimistulemused avaldati kogumikus *Uljas, J., Hellström, K., Sagara, K. 1996. Hiiumaa ja hiidlane 1994: sotsioloogiline uurimus. BKA Hiiumaa Keskus. Kärdla*. Küsimustikus domineerisid mitmesugused üldisemat laadi küsimused, prooviti selgitada hiidlaste olemust ja suhtumisi mitmest erinevast küljest.

Uurimuse eesmärgid:

- *saada ülevaade hiidlaste majanduslikust, sotsiaalsest ja kultuurilisest olukorrast;
- *selgitada hiidlaste psühholoogilisi iseärasusi ja nende identiteedi olemust (*mina*-pilti ja samastumist);
- *selgitada välja hiidlaste jaoks aktuaalsed probleemid mitmesugustes valdkondades;
- *uurida hiidlaste hoiakuid inimese-looduse vastastikuste suhete mõistmisel, suhtumist loodus- ja keskkonnakaitsesse;
- *hinnata hoiakuid ja kavatsusi maakasutuses ja selle võimalikku struktuuri lähitulevikus.

Küsitlus viidi läbi juunist augustini 1994.a.

Hiiumaa ja hiidlane 1999 eesmärgid:

Teises, 1999. a. uuringus oli rõhuasetus säästvusel ja identiteedil. Samas aga korrati paljusid 1994. a. esitatud küsimusi, mis võimaldas välja tuua Hiiumaal viimase viie aasta jooksul toimunud muutusi.

Teoreetilises plaanis oli uuringu eesmärgiks kontrollida järgmisi hüpoteese.

1. *Samasustunde hüpotees*. Eeldati, et samasustunde määr (identifikatsiooni ulatus) sotsiaalse kooslusega kujundab inimese keskkonnahoiakuid ning valmisolekut keskkonnasäästlikuks tegevuseks. Mida tugevam *meie* tunne, seda keskkonnasäästlikumad on hoiakud ning kõrgem tegutsemisvalmidus.
2. *Keskkondliku dissonantsi hüpotees*. Eeldati, et (üleminekuühiskonna) inimese keskkonnateadvus on kahestunud. Verbaalsete hoiakute tasandil on säästva arengu ideed aktsepteeritud ning vastuvõetavad nii tavakodaniku kui ka otsustuskogude tasemel. Samas, üleskutsed praktilisteks tegudeks, mis eeldavad isiklikku pingutust (loobumist, piiranguid, normide järgimist), saavad valdavalt eitava suhtumise osaliseks. Ka igapäevaelus säästvuse põhimõtetest üldjuhul ei lähtuta.
3. *Osaluse ja kogemuse hüpotees*. Eeldati, et keskseks mõjuriks loodushoidlike hoiakute kujunemisel on inimese vahetu kogemus loodusega suhtlemisel (tööl, kodus, vaba aja veetmisel).

Uuringu praktiline osa oli eelkõige seotud hiidlaste hoiakute ja käitumiseelistuste analüüsiga. Uurimiseesmärgid olid järgmised.

1. Kirjeldada hiidlaste eri gruppide väärtuspilti, keskkonnahoiakuid ning suhtumist oma saare probleemidesse.
2. Analüüsida keskkonnasõbraliku elulaadi kujunemist takistavaid ja soodustavaid asjaolusid Hiiumaal.
3. Võrrelda Hiiu saare erinevate arengustsenaariumite potentsiaali, kirjeldada nende toetajaskonda ning šansse realiseerumiseks.

Kordusuuringus 1999. a. küsitleti kokku 416 inimest. Esialgne valim koostati rahvastikuregistris arvuti poolt genereeritud juhuvaliku alusel. Kui anketeerija ei saanud valitud isikut kätte, otsiti arvuti abil välja sama vana ja samast soost asendusisik. Valim peegeldas Hiiumaa püsielanikkonna struktuuri võrdlemisi täpselt.

Lisaks 2002.a. ilmunud kogumikule *Hiiumaa ja hiidlane*, avaldati uurimustulemused ka ajakirjas *Trames*, mille erinumber oli pühendatud antud teemale (*Trames* No. 3. Vol. 5 (55/50), 2001.).

Lisaks on projektijuht olnud seotud ka uurimusega Elukeskkond Kõpu poolsaarel 2005 (Uljas, 2006) ja naaritsaprojekti raames läbiviidud uuringuga (Uljas, 2004).

Hiiumaa uurimine on eriti huvitav seetõttu, et tänu väiksusele ja kompaktsusele on siin mitmed protsessid ja elunähtused selgemini tajutavad kui mujal. Hiiumaa eripära väljaselgitamise kõrval peegelduvad aga saadud pildis kogu Eestile omased probleemid ja muutused.

Globaalsel tasandil on Hiiumaa uurimise väärtus selles, et tulemustes peegeldub üleminekuajastu – üleminek ühelt ühiskonnatüübilt teisele. Sellise muutuse peegeldamise väärtus suureneb ajaga. Tihtipeale võrreldakse sotsioloogilist informatsiooni veiniga, mis vananedes aina paremaks läheb. Hiidlaste endi jaoks annavad need küsitlused ka võimaluse oma suhtumise väljendamiseks erinevate tulevikuvisionide, otsustuste ja võimaluste kohta. See on nagu oma hääle teatavakstegemine neile, kes otsuseid langetavad – põhimõttel “mina arvan niimoodi”.

KODU HIIUMAAL

Erinevad inimesed väärtustavad erinevaid asju. Kodu ja perekond on olulised kõigi jaoks.

Sellepärast alustame ka meie just sellega.

1. KUI SUUR ON TEIE PERE? ..... Inimest

	2012	1999	1994
1-2 inimest	38,2%	32,7%	29,4%
3-4 inimest	39,7%	40,9%	44,0%
5-6 inimest	17,8%	21,6%	22,5%
7 ja enam inimest	6,7%	3,6%	3,9%
Vastamata	0,9%	1,2%	0,2%
Keskmine	2,98	3,5	3,5

2. KUS TE ELATE?

	2012	1999	1994
Kärdla	33,4%	35,1%	39,0%
Käina asula	10,3%	9,9%	10,8%
Kõrgessaare asula	8,4%	3,4%	5,7%
Vald ja küla (milline?)	47,6%	51,6%	43,1%
Vastamata	0,2	0	1,4%

3. MILLISES MAJAS TE ELATE...

	2012	1999	1994
Ühepere-elamus	66,1%	61,3%	57,4%
1-2 korruselises majas, kus elab 2-4 perekonda	11,3%	6,3%	9,6%
1-2 korruselises majas ridaelamus	5,3%	15,1%	11,7%
3-5 korruselises majas	16,1%	17,3%	21,3%
Vastamata	1,2%	0	0

4. MITMENDAL KORRUSEL TE ELATE?

Elan..... korrusel

1-73,1%

2-20,2%

3-5,3%

4-0,7%

Vastamata 0,7%

5. KUS TE OLETE VEETNUD OMA LAPSEPÕLVE?

Suures linnas 6,7%

Väikelinnas 22,1%

Alevis 12,7%

Maakohas 56,3%

Muud variandid 2,1%

6. MITU AASTAT OLETE ELANUD HIIUMAAL?

.....aastat

2012 – 37 aastat

1999 – 35 aastat

1994 – 32 aastat

7. KAS TEIL ON KAVATSUS LÄHIAASTATEL ELUKOHTA MUUTA?

	2012	1999	1994
Ei	68,8%	70,9%	73,4%
Ei oska öelda	17,8%	22,1%	19,7%
Jah (miks?)	13,5%	7,0%	6,9%

8. KUI TE VASTASITE EELNEVALE KÜSIMUSELE JAATAVALT, SIIS Kuhu TAHAKSITE MINNA ELAMA?

	2012	1999	1994
Mujale Hiiumaale	4,8%	7,5%	
Maale väljaspool Hiiumaad	1,2%	1,2%	
Linna väljaspool Hiiumaad	7,5%	7,5%	
Välismaale	4,8%	2,4%	

9. MITME NAABERPEREGA ON TEIL SÕBRALIKUD SUHTED (külaskäimine jne)?

.....perega

2012 – keskmiselt 2,7 perega'

1999 – keskmiselt 3,7 perega

1994 – keskmiselt 3,4 perega

10. KUI SAGELI TE OLETE SAANUD NAABRITELT TUGE OMA PROBLEEMIDE LAHENDAMISEL?

Sageli   x   x   x   x   x   Mitte kunagi

2012 – keskmine 3,5

1999 – keskmine 2,7

11. KUI SAGELI TE OLETE AIDANUD NAABREID NENDE PROBLEEMIDE LAHENDAMISEL?

Sageli   x   x   x   x   x   Mitte kunagi
2012 – keskmine 2,7
1999 – keskmine 2,7

12. MITU HEAD/LÄHEDAST SÕPRA TEIL ON?

..... (Kirjutage arv)
2012 – keskmine 3,7

13. MITU HEAD/LÄHEDAST SÕBRANNAT TEIL ON?

..... (Kirjutage arv)
2012 – keskmine 3,1

14. KUI SAGELI OLETE TUNDNUD HIIUMAAL SUHTLEMISVAEGUST?

Väga sageli	2,9%
Üsna sageli	11,1%
Vahetevahel	30,0%
Üsna harva	23,8%
Väga harva	30,5%
Vastamata	1,6%

15. KAS TEIE (VÕI TEIE PERE) OMANDUSES ON KORTER VÕI MAJA?

Jah	93,0%
Ei	6,9%

16. PALUN ÖELGE, KAS SELLE ELUASEME OMANIK ....

Olete Teie	40,9%
On Teie abikaasa	21,6%
On keegi pereliikmetest	25,0%
Olete üürnik	3,1%
Muu variant (milline?)	9,4%

KUIVÕRD SEOSTUVAD TEIE JAOKS OMA KORTERI VÕI MAJAGA JÄRGMISED SEISUKOHAD. Palume vastata ka neil, kel parasjagu enda

omanduses korterit või maja ei ole.

Täiesti nous = 1 Üldse mitte=5

	2012	1999
17. Kodu omamine annab mulle eluks vajalikku kindlustunnet.	1,2	1,2
18. Kodus olles tunnen, et saan olla mina ise, olla iseenda peremees.	1,3	1,2
19. Kodu omamine on parim investering tulevikku.	1,4	1,5
20. Kodu annab mulle suurepärase võimaluse olla omaette, olla teistest eemal.	1,4	1,5
21. Kodus on kõik nii tuttav ja turvaline.	1,2	1,2
22. Kodus olles tunnen, et suudan kontrollida oma eluga seonduvat.	1,7	1,7
23. Maailmas toimuvad asjad nii kiiresti, vaid kodu on see, kus kõik on püsiv ja stabiilne.	1,8	1,8
24. Teadmine, et minu kodu on minu omanduses, annab mulle eluks vajalikku rahu.	1,4	1,5
25. Kodu on selleks kohaks, kus saan kujundada kõike vastavalt oma soovidele.	1,5	1,8?
26. Kodus olles tunnen tõelist vabadustunnet.	1,5	1,8?
27. Kodu on pidevate pingete ja probleemide allikas.	4,3	4,3

**28. KUI ESITATUD KÜSIMUSED EI PEEGELDA TEIE ARUSAAMU
KODU OMAMISEST, SIIS PALUN MÄRKIGE OMA MÕTTED SIIA**

Lisandusi tegi 11,7% vastajatest.

29. KUIDAS TE HINDATE OMA KODUSEID SUHTEID?

Väga head x x x x x väga halvad

Keskmine 2012 1,7

Keskmine 1999 1,9

30. KAS TEIL ON PLAANIS SOETADA ENDALE KORTER VÕI MAJA?

	2012	1999
Jah	23,6%	26,4%
Ei	70,9%	67,3%
Vastamata	5,5%	6,3%

31. KAS TEIE PERE OMAB MAAD?

	2012	1999	1994
Jah.....	82,5%	70,4%	52,1%
Ei.....	17,3%	28,6%	46,6%
Vastamata	0,2%	1,0%	1,3%

32. KUI SUUR ON TEIE MAAOMAND?

.....ha
Keskmine 2012 – 10,8 ha
Keskmine 1999 – 8,7 ha
Keskmine 1994 – 2,4 ha

33. KAS TEIE MAA ON KUULUTATUD LOODUSKAITSEOBJEKTIKS?

Jah	17,3%
Ei	75,0%
Vastamata	7,6%

34. KAS LOODUSKAITSELISED PIIRANGUD TAKISTAVAD TEIL MAADE MEELEPÄRAST KASUTAMIST?

Jah	12,7%
Ei	75,0%
Vastamata	12,3%

KUIVÕRD SEOSTUVAD TEIE JAOKS MAAGA JÄRGMISED

SEISUKOHAD ... Palume vastata ka neil, kel enda omanduses maad ei ole.

Täiesti nõus = 1 Üldse mitte=5

	2012	1999
35. Maa omamine annab mulle eluks vajalikku kindlustunnet.	2,1	2,5
36. Maa omamine annab võimaluse saada teatavat toidukõrvast, et raskel ajal toime tulla.	2,2	2,2
37. Seda maad on harinud juba minu esivanemad, see teadmine annab mulle lisajõudu.	2,9	3,2
38. Maa omamine annab mulle võimaluse olla omaenda peremees, ise otsustada oma tööde- tegemiste üle.	2,3	2,5
39. Maa annab mulle suurema osa minu sissetulekutest.	4,4	4,3
40. Maa seostub minu jaoks peamiselt töö ja kohustustega.	3,4	2,3
41. Maa on parim investeering tulevikku.	2,3	2,7
42. Maa annab mulle suurepärase võimaluse olla mina ise, olla teistest eemal.	2,7	2,7
43. Tunnen oma maal igat puud ja põõsast, kõik on nii tuttav ja turvaline.	2,4	2,4
44. Oma maa annab suurepärase võimaluse puhkamiseks.	2,0	2,1
45. Oma maal olles tunnen et suudan kontrollida oma eluga seonduvat.	2,5	2,6
46. Maa omamine tekitab minus jõuetusetunde – nii raske on kõike seda korras hoida.	3,8	3,7

47. KUI ESITATUD KÜSIMUSED EI PEEGELDA TEIE ARUSAAMU, SIIS PALUN MÄRKIGE OMA MÕTTED SIIA.....

Märkijaid 7,7%

48. KAS TEIL ON PLAANIS SOETADA ENDALE MAAD (VÕI OSTA JUURDE)?

Jah	16,3%
Ei	82,0%
Vastamata	1,6%

JÄRGNEVALT ESITAME TEILE SELLISEID VÄITEID, MIS PEEGELDAVAD INIMESTE SUHTUMIST ISEENDASSE JA HINNANGUT ENDALE. KUIVÕRD KÄIVAD JÄRGNEVAD VÄITED TEIE KOHTA?

Täiesti nous = 1 Üldse mitte=5

49. Tunnen end unikaalse, teistest selgelt erineva inimesena	3,3
50. Olen elu jooksul muutunud, kuid mu põhiolemus on jäänud samaks	2,2
51. Mul on elus selged eesmärgid ja ma püüdn nende poole	2,3
52. Tunnen, et mind hinnatakse ja minust peetakse lugu	2,2
53. Tunnen, et saan erinevate eluliste probleemidega küllalt hästi hakkama	2,2
54. Mul on palju väärt mõtteid ja ideid mis vaid ootavad teostamist	2,6
55. Mulle meeldib olla selline nagu ma olen	1,9
56. See, kuidas mul elus läheb, sõltub eelkõige minust endast.	1,8

**HIIUMAA NÄOL ON TEGEMIST EESTIMAAL ERIPÄRASE PAIGAGA.
SEETÕTTU ON HUVITAV TEADA MILLISEKS PEETAKSE HIIDLASI JA
KUIDAS VÄÄRTUSTATAKSE HIIDLASEKS OLEMIST.**

Missugune on Teie arvates tüüpiline hiidlane:

Täiesti = 1 Üldse mitte=5

	2012	1994
57. .tasakaalukas	2,1	2,0
58. .alalhoidlik	2,1	2,2
59. .uudishimulik	2,1	2,0
60. .ettevaatlik	2,2	2,2
61. kangekaelne	2,0	2,3
62. .isepäine	2,2	2,5
63. .abivalmis	1,9	1,8
64. kade	3,1	
65. .jonnakas	2,5	2,4
66. .vaoshoitud	2,4	2,4
67. koduhoidev	2,1	1,5
68. kriitiline	2,7	2,8
69. tögaja	2,1	
70. .leplik	2,3	2,1
71. umbusaldav	2,8	3,1
72. mugav	2,8	3,1
73. sõnakuulelik	2,7	2,8
74. aus	1,9	1,7
75. laisk	3,7	4,0
76. külalislahke	1,9	1,7
77. lihtsameelne	3,2	3,4
78. auahne	3,2	

**79. MILLISED SÕNAD ISELOOMUSTAVAD TEIE ARVATES VEEL
HIIDLAST?**

Märkusi tegi 43,8% vastajatest

80. KAS TE PEATE ENNAST TÜÜPILISEKS HIIDLASEKS?

	2012	1999	1994
Ei	35,6%	32,2%	36,9%
Jah	63,0%	66,6%	62,8%
Vastamata	1,4%	1,2%	0,3%

KAS TE SAATE ÖELDA "MEIE" JÄRGMISTE GRUPPIDE KOHTA?

	2012	1999
81. Oma perekond		
Kindlasti saan	95,0%	93,3%
Saan, aga raskustega	3,1%	3,4%
Ei saa	1,6%	1,7%
82. Oma tänava-küla rahvas		
Kindlasti saan	50,7%	59,6%
Saan, aga raskustega	35,8%	27,4%
Ei saa	13,5%	10,6%
83. Oma valla-linna rahvas		
Kindlasti saan	41,3%	43,5%
Saan, aga raskustega	40,6%	33,4%
Ei saa	17,9%	20,2%
84. Hiidlased		
Kindlasti saan	76,7%	70,9%
Saan, aga raskustega	16,3%	19,0%
Ei saa	7,0%	7,7%

85. Eestlased

Kindlasti saan	66,6%	61,8%
Saan, aga raskustega	24,3%	23,8%
Ei saa	9,1%	11,3%

86. Põhja-Eurooplased

Kindlasti saan	25,0%	20,2%
Saan, aga raskustega	35,6%	36,3%
Ei saa	39,4%	39,7%

87. Kõik Euroopa elanikud

Kindlasti saan	14,4%	15,9%
Saan, aga raskustega	30,8%	28,8%
Ei saa	54,8%	50,5%

88. Midagi muud (mis?)

Kindlasti saan	5,5%	
Saan, aga raskustega	3,1%	
Ei saa	91,3	

89. KUIVÕRD OLULISEKS TE PEATE SEDA, ET TEIE LAPSED

ELAKSID HIIUMAAL?	2012	1999
Minu jaoks on see väheoluline	26,4%	20,2%
Raske öelda	44,7%	46,4%
Pean seda väga oluliseks	28,8%	31,3%
Vastamata		2,2%

90. KUIVÕRD OLULISEKS TE PEATE SEDA, ET TEIE LAPSED

ELAKSID EESTIMAAL?	2012	1999
Minu jaoks on see väheoluline	13,5%	7,9%
Raske öelda	33,7%	27,2%
Pean seda väga oluliseks	52,8%	62,7%
Vastamata		2,2%

MIDA TÄHENDAB TEIE JAOKS HIIDLASEKS OLEMINE? KUIVÕRD TE NÕUSTUTE JÄRGMISTE VÄIDETEGA?

Täiesti nõus= 1 Ei nõustu üldse=5

	2012	1999
91. Hiidlaste seas peetakse minust üldiselt lugu	2,3	2,2
92. Ma arvan, et ma saan Hiiumaa heaks küllalt palju ära teha	2,8	3,1
93. Ma tunnen sageli uhkus-tunnet seetõttu, et olen hiidlane	2,0	2,2
94. Tunnen sageli heameelt hiidlaste pärast	1,7	2,1
95. Üldiselt arvatakse, et hiidlastel läheb hästi	2,4	2,9
96. Hiidlasi hinnatakse võrdlemisi kõrgelt	2,2	2,4
97. Hiidlaseks olemine mõjutab olulisel määral seda, millised on minu tunded iseenda suhtes	2,6	2,8
98. Hiidlaseks olemine on oluline osa minust	2,1	2,3
99. Hiidlaseks olemine ei ole asi, mille üle uhkust tunda.	4,2	3,8

ELU HIIUMAAL

Järgnevalt uutime seda, kuidas Te hindate elukorraldust Hiiumaasl ning millisena näete saare tulevikuperspektiive.

ALLPOOL ON ESITATUD 4 VARIANTI HIIUMAA VÕIMALIKUST TULEVIKUST:

1.Traditsiooniline Hiiumaa

Hiiumaal säilivad ning on elujõulised saarele omased majandusharud: kalandus, metsandus, põllupidamine. Traditsiooniliste tööalade töömehed tõusevad hinda, noorte saarelt lahkumine peatub. Elu pole nii huvitav kui suurlinnades, kuid ikkagi mõnus ja elamisväärne. Hiidlane on saare peremees ja selle elu kujundaja. Kostub küll nurinat vanamoelise elukorralduse üle, kuid enamik rahvast on rahul.

2.Turismisaar.

Lähiaastatel toimub selge nihe turismi arendamise suunas. Hiiumaal avatakse palju uusi kämpinguid, turismitalusid, pansionaate. Hinda läheb saare puhas loodus ja huvitav koloriit. Turistid on vahel lärmakad ja tüütud, kuid neist tõuseb saarele selget majanduslikku kasu. Rahvas saab tööd, juurde tuleb uusi elanikke. Võõrkeelsed inimesed saavad saarel igapäevaseks nähtuseks, põlishiidlased hoiavad omaette.

3.Ääremaa

Traditsioonilised elatusalad ei toida, uus on visa juurduma. Noored lahkuvad, elatustase langeb. Paljud käivad mandril töö. Aeg-ajalt käib saarel ettevõtjaid, kuid enamik neid on õnneotsijad ning suurt tulu neist ei tõuse. Hiiumaa on ääremaa, kuhu aeg-ajalt eksivad mõned vaimuinimesed ja mõni konverents. Kena, vaikne ja tulijate jaoks muuseumihõnguline paik.

4.Modernne Hiiumaa.

Saarele õnnestub meelitada ettevõtjaid, kes käivitavad siin rea edukaid ettevõtteid. Raha liigub, ehitus edeneb, miljöö muutub linlikumaks. Kuna tööjõudu napib, tuleb saarele palju uusi inimesi. Hiiumaa muutub sarnaseks teiste samalaadsete paikkondadega. Vanematele inimestele see ei meeldi, noored on rahul. Elu läheb rikkamaks, inimesed ostavad üha kallimaid asju.

PALUN JÄRJESTAGE NEED VARIANDID SELLE JÄRGI, KUI SOOVITAVAKS TE NEIST IGAÜHTE PEATE (nr 1 TÄHISTAB TEIE JAOKS KÕIGE ENAM SOOVITUD, nr 4 TÄHISTAB TEIE JAOKS KÕIGE VÄHEM SOOVITUD VARIANTI).

100. Traditsiooniline Hiiumaa - nr _____

	2012	1999
Kõige enam soovitud	63,9%	63,2%
2	19,5%	19,2%
3	11,8%	13,7%
Kõige vähem soovitud	1,7%	1,7%
Vastamata	2,6%	2,2%

101. Turismisaar - nr _____

Kõige enam soovitud	17,8%	22,4%
2	44,7%	49,0%
3	28,4%	20,7%
Kõige vähem soovitud	6,0%	5,3%
Vastamata	3,1%	2,6%

102. **Ääremaa - nr_____**

Kõige enam soovitud	3,8%	2,4%
2	6,0%	7,5%
3	17,3%	18,3%
Kõige vähem soovitud	69,0%	69,0%
Vastamata	3,8%	2,9%

103. **Modernne Hiiumaa - nr_____**

Kõige enam soovitud	15,6%	13,0%
2	23,8%	19,0%
3	34,4%	41,1%
Kõige vähem soovitud	22,4%	23,1%
Vastamata	3,8%	3,6%

NÜÜD PALUN JÄRJESTAGE ÜLALTOODUD VARIANDID SELLE JÄRGI, KUIVÕRD TÕENÄOLISTEKS TE ÜHE VÕI TEISE REALISEERUMIST PEATE (ALATES KÕIGE TÕENÄOLISEMAST (nr.1) KUNI KÕIGE EBATÕENÄOLISEMANI (nr.4)).

104. Traditsiooniline Hiiumaa - nr_____	2012	1999
Kõige enam soovitud	34,6%	32,5%
2	28,8%	26,9%
3	21,9%	27,9%
Kõige vähem soovitud	12,3%	10,1%
Vastamata	2,4%	2,6%

105. **Turismisaar - nr** _____

Kõige enam soovitud	25,0%	27,9%
2	40,9%	42,5%
3	28,1%	23,8%
Kõige vähem soovitud	3,6%	3,1%
Vastamata	2,4%	2,6%

106. **Ääremaa - nr** _____

Kõige enam soovitud	37,7%	36,3%
2	18,0%	19,7%
3	23,6%	24,5%
Kõige vähem soovitud	18,5%	16,1%
Vastamata	2,1%	3,4%

107. **Moderne Hiiumaa - nr** _____

Kõige enam soovitud	5,3%	3,4%
2	7,9%	7,0%
3	20,7%	18,3%
Kõige vähem soovitud	63,0%	67,8%
Vastamata	3,1%	3,6%

**MILLELE PEAKSID MEIE POLIITIKUD JA RIIGIAMETNIKUD
EELKÕIGE TÄHELEPANU PÖÖRAMA, ET ELU HIIUMAAL EDENEKS?
TÄHELEPANU PEAKS EELKÕIGE PÖÖRAMA ....**

Jah vastused

	2012
108. Hiiumaa koostöösuhetele muu maailmaga	91,1%
109. Kohaliku koostöövaimu suurendamisele	94,0%
110. Enamate koolitusvõimaluste loomisele	84,6%
111. Uuenduslike inimeste toetamisele	89,2%
112. Arendustegevuse professionaalsuse tõstmisele	92,3%
113. Hiiumaa loodus- ja kultuuripärandi kaitsmisele	90,1%
114. Inimeste eneseusalduse suurendamisele	83,2%
115. Demokraatia arendamisele, et rohkem inimesi saaks tuleviku kavandamisel kaasa rääkida	88,0%
116. Külaseltside ja teiste kohalike initsiatiivide toetamisele	88,7%
117. Töötuks jäänute ja teiste majanduslikes raskustes olijate toetamisele	91,6%

**118. KUI TEIE ARVATES EELTOODUD LOETELUS KÕIK OLULISED
ASJAD EI SISALDU, SIIS PALUN KIRJUTAGE NEED OMALT POOLT
JUURDE...**

Märkusi on kirjutanud 16,6% vastajatest.

KAS TE SAATE MÕJUTADA ASJADE OTSUSTAMIST?

	2012	1999	1994
119. Oma külas			
Jah	30,3%	26,7%	25,0%
Jah, aga ei taha	8,4%	10,1%	8,0%
Ei, aga tahaksin	13,2%	25,7%	27,0%
Ei	38,0%	31,5%	40,0%
Vastamata	10,1%	6,0%	0
120. Vallas-linnas			
Jah	15,6%	11,8%	8,0%
Jah, aga ei taha	10,6%	7,2%	5,0%
Ei, aga tahaksin	24,8%	33,9%	24,0%
Ei	46,2%	45,2%	64,0%
Vastamata	2,8%	1,9%	0
121. Maakonnas			
Jah	7,2%	5,5%	2,0%
Jah, aga ei taha	7,5%	4,1%	2,0%
Ei, aga tahaksin	21,6%	31,7%	19,0%
Ei	59,1%	56,3%	77,0%
Vastamata	4,5%	2,4%	0
122. Riigi tasandil			
Jah	3,4%	2,6%	1,0%
Jah, aga ei taha	3,6%	1,2%	1,0%
Ei, aga tahaksin	16,3%	29,8%	14,0%
Ei	72,6%	64,2%	84,0%

Vastamata 4,1% 2,2% 0

**123. MILLISED ON TEIE ARVATES KÕIGE TÕSISEMAD PROBLEEMID
HIIUMAAL?**

Lisandusi on teinud 75,9% vastajatest

**124. KUI SAGELI TE KASUTATE PRAAMI HIIUMAA JA MANDRI
VAHELISTEKS SÕITUDEKS? KAS...**

Peaaegu iga päev	1,0%
4-5 korda nädalas	0,2%
2-3 korda nädalas	2,9%
Kord nädalas	4,8%
2-3 korda kuus	26,9%
Harvemini	63,9%
Vastamata	0,2%

**125. KUI SAGELI TE KASUTATE LENNUKIT HIIUMAA JA MANDRI
VAHELISTEKS SÕITUDEKS? KAS...**

Peaaegu iga päev	0
4-5 korda nädalas	0,2%
2-3 korda nädalas	0,2%
Kord nädalas	0,2%
2-3 korda kuus	1,9%
Harvemini	95,4%
Vastamata	1,9%

KUI RAHUL TE OLETE....

	Väga rahul	Pigem rahul	Pigem ei ole rahul	Ei ole üldse rahul	Raske öelda
126) Praamiliiklusega	6,3%	43,3%	26,9%	13,5%	8,4%
127) Lennuliiklusega	7,5%	43,3%	6,5%	2,9%	38,0%
126.Vastamata	1,6%				
127.Vastamata	1,8%				

128. MIDA ANNAKS TEIE ARVATES ETTE VÕTTA HIIUMAA ÜHENDUSTE PARANDAMISEKS MANDRI JA MUU MAAILMAGA (KIRJUTAGE PALUN)?

Märkusi on teinud 62,3% vastajatest

KUI RAHUL TE OLETE JÄRGMISTE TEENUSTE OSUTAMISEGA HIIUMAAL?

	Väga rahul	Pigem rahul	Pigem ei ole rahul	Ei ole üldse rahul	Raske öelda
129.Lastehoid;	14,2%	41,3%	3,6%	2,2%	37,5%
130.Algharidus, põhiharidus, gümnaasiumiharidus	24,5%	57,7%	5,0%	1,0%	11,8%
131.Seltsimajad, raamatukogud, külaseltsid, kultuurikeskused	17,8%	62,5%	9,9%	1,2%	8,6%
132.Perearst; apteegid, muu arstiabi	20,9%	51,4%	18,0%	6,3%	3,3%
133.Internet	35,8%	42,5%	7,5%	2,4%	11,8%
134.Sularaha kättesaadavus	35,6%	45,2%	13,0%	4,3%	1,9%
135.Bussiliinid	7,2%	33,2%	25,7%	13,0%	20,7%
136.Postkontorid	16,8%	43,5%	18,3%	13,2%	8,2%
137.Esmatarbekaubad	18,5%	56,7%	16,6%	6,3%	1,9%
138.Riigiastuste paiknemine	10,1%	41,1%	21,4%	14,7%	12,7%
139.Sportimisvõimalused	11,1%	45,9%	14,9%	8,4%	19,7%
140.Kirikud, kogudused	16,8%	33,9%	2,2%	0,5%	46,6%

ELUKVALITEEDI TAGAMISEKS ON VAJALIK TEENUSTE OPTIMAALNE KÄTTESAADAVUS. PALUME TEIL HINNATA

SOBILIKKU KÄTTESAADAVUST TEENUSE OSUTAMISE KOHANI JÕUDMISE AJA JÄRGI? KAS TEENUSE OSUTAMINE PEAKS TOIMUMA...

	Koha- peal	Kuni ½ tunni tee kaugu- sel	Poole kuni 1 tunni tee kaugusel	Enam kui tunni, kuid vähem kui 2 tunni tee kaugusel	Enam kui 2 tunni tee kaugus el
141.Lastehoid;	43,3%	49,3%	4,1%	0	0
142.Algharidus, põhi- haridus, güm- naasiumiharidus	30,8%	53,4%	12,3%	0,7%	0
143.Seltsimajad, raamatu-kogud, külaseltsid, kultuurikeskused	31,5%	45,7%	19,0%	1,4%	0
144.Perearst; apteegid, muu arstiabi	36,8%	50,7%	9,1%	1,2%	0
145.Internet	86,3%	8,2%	2,4%	0,2%	0,5%
146.Sularaha kättesaadavus	43,0%	46,2%	7,2%	1,0%	0
147.Bussiliinid	61,5%	31,5%	2,2%	0,7%	0
148.Postkontorid	35,1%	47,8%	13,0%	1,2%	0,5%
149.Esmatarbe- kaubad	45,7%	44,0%	7,5%	0,7%	0
150.Riigiastuste paiknemine	19,5%	17,5%	50,0%	6,7%	1,9%
151.Sportimis- võimalused	36,3%	45,2%	12,7%	1,0%	1,7%
152.Kirikud, kogudused	18,3%	39,2%	20,7%	8,7%	8,2%

141. Vastamata 3,4%

142. Vastamata 2,9%

143. Vastamata 2,4%

144. Vastamata 2,2%

145. Vastamata 2,4%

146. Vastamata 2,6%

147. Vastamata 4,1%

148. Vastamata 2,4%

149. Vastamata 2,2%

150. Vastamata 4,4%

151. Vastamata 3,1%
152. Vastamata 5,0%

KAS TEIE ARVATES PEAKS HIIUMAAL OLEMA ...

	Jah	Ei	Vastamata
153...vähem valdu kui praegu	39,9%	55,0%	5,0%
154...üks suur omavalitsus	37,0%	56,7%	6,3%

155. KUI TE ARVATE, ET OMAVALITSUSÜKSUSTEGA TULEKS MIDAGI ETTE VÕTTA, SIIS MIDA PEAKS TEGEMA?

Omapoolseid märkuseid on teinud 34,8% vastajatest.

KESKKOND

Järgnevalt palume Teil hinnata Hiiumaa looduskeskkonda.

156. KUIVÕRD TE TUNNETE MURET HIIMUMAA KESKKONNASESUNDI PÄRAST?

Väga	12,5%
Küllaltki	46,2%
Mitte eriti	35,8%
Üldse mitte	5,0%
Vastamata	0,4%

157. MILLINE ON TEIE HINNANG HIIMUMAA ÜLDISELE KESKKONNASESUNDILE?

Väga hea	12,3%
Hea	51,9%
Keskmine	33,9%
Halb	1,4%
Väga halb	0,2%
Vastamata	0,2%

158. KAS MINGID KESKKONNAPROBLEEMID VALMISTAVAD TEILE HIIMUMAAL ERILIST MURET?

Jah	23,6%
Ei	75,5%
Vastamata	0,9%

159. KUI TE VASTASITE JAATAVALT, SIIS MÄRKIGE PALUN, MILLISED KESKKONNAPROBLEEMID HIIMUMAAL VALMISTAVAD TEILE ERILIST MURET?

Märkusi tegi 25,7% vastajatest.

KAS TEIE PERE SAAB MIDAGI TEHA KESKKONNASEISUNDI PARANDAMISEKS....

160.. ... oma kodus

Me saame ise

palju ära teha 34,6%

2 28,6%

3 17,3%

4 9,4%

Me ei saa 9,1%

suurt midagi teha

Vastamata 1,0%

161. ...oma kodukülas/kodulinnas

Me saame ise

palju ära teha 20,4%

2 33,9%

3 23,8%

4 11,1%

Me ei saa 9,6%

suurt midagi teha

Vastamata 1,2%

162 ... **Hiiumaal**

Me saame ise

palju ära teha 16,8%

2 25,5%

3 28,8%

4 15,4%

Me ei saa 12,3%

suurt midagi teha

Vastamata 1,2%

163 ... **Eestis**

Me saame ise

palju ära teha 12,0%

2 14,7%

3 25,2%

4 22,8%

Me ei saa 23,6%

suurt midagi teha

Vastamata 1,6%

164 .... maailmas üldse

Me saame ise

palju ära teha 8,2%

2 8,4%

3 18,3%

4 20,4%

Me ei saa 42,3%

suurt midagi teha

Vastamata 2,4%

MÕNED ARVAVAD, ET INIMENE ON LOODUSE TÄIEÕIGUSLIK VALITSEJA, TEISED JÄLLE PEAVAD INIMEST LOODUSE TÜHISEKS OSAKS. MIDA ARVATE TEIE?

	2012	1999
165. Looduse valitseja	6,7%	7,9%
2	10,3%	7%
3	13,2%	11,3%
4	29,3%	32%
5	13,9%	16,6%
6	12,0%	10,8%
Tühine osa	13,7%	12,7%
Loodusest		
Keskmine	4,3	4,3
Vastamata	0,7%	1,7%

166. KAS TE USUTE, ET LOODUSES PEITUB SALAPÄRASEID VÕI MEIST KÕRGEMAID JÕUDE?

	2012	1999	1994
Ei	12,3%	5,8%	8,7%
Ei oska öelda	43,5%	35,6%	26,4%
Jah	44,0%	58,4%	64,7%
Vastamata	0,2%	0,2%	0,2%

KUIVÕRD SEOSTUVAD TEIE JAOKS METSAGA JÄRGMISED

VÄITED... (Täiesti = 1; Üldse mitte=5, keskmised).

	2012	1999
167. Metsast on võimalik saada küllaltki head tulu	2,1	2,2
168. Mets sisendab minusse rahu ja tasakaalu	1,7	1,5
169. Tunnen end metsas olles koduselt ja kindlalt	2,0	1,9
170. Metsast saab seeni, marju, puitu ja muud äraelamiseks vajalikku	1,3	1,4
171. Mets on püha	1,8	1,8
172. Mets sisendab minusse hirmu ja ebakindluse tundeid	4,2	4,4
173. Mets seostub minu jaoks peamiselt tööga	4,0	4,2
174. Vaid metsas olles tunnen tõelist vabadustunnet	2,8	2,5
175. Metsas on põnev ja huvitav	1,9	1,8
176. Mets on väga ilus koht	1,4	1,3

177. KAS TE OLETE MIDAGI KUULNUD NAARITSAPROJEKTIST?

Jah	71,6%
Ei	27,2%
Vastamata	1,2%

178. EUROOPA NAARITSA KUI LIIGI LEVIKU JA OHUSTATUSE KOHTA ON LEVINUD ERINEVAID ARVAMUSI. KUIVÕRD TEIE ARVATES ON...

Euroopa naarits Eestis ja kogu Euroopas tavaline loomaliik, seega väljaspool igasugust hädaohtu	6,0%
Euroopa naarits Eestis ja kogu Euroopas haruldane loomaliik, elades vaid üksikutes kohtades	52,6%
Euroopa naarits sedavõrd haruldane loom, et on Eestist kadunud ja ka Euroopas võib teda leida vaid üksikutes kohtades	20,2%
Euroopa naarits lähiajal väljasuremise äärel ka viimastes elupaikades	10,1%
Vastamata	11,0%

179. KUIVÕRD HEADEKS HINDATE TE EUROOPA NAARITSA PALJUNEMISVÕIMALUSI HIIUMAAL?

Arvan, et Hiiumaa on neile ideaalseks elamise kohaks	32,2%
Arvan, et neil on võimalus Hiiumaal püsima jääda, kuid see on seotud teatud probleemidega	47,8%
Arvan, et võimalus nende püsijäämiseks Hiiumaal on väga väikene	7,7%
Arvan, et nende levik ja püsijäämine Hiiumaal on võimatu	1,4%
Vastamata	10,5%

180. KUIVÕRD TÕENÄOLISEKS PEATE SEDA, ET NAARITSAPROJEKT ON EDUKAS? KAS TE PEATE SEDA...

Vähetõenäoliseks	6,5%
2	7,9%
3	38,0%
4	26,9%
Väga tõenäoliseks	12,5%
Vastamata	8,1%

181. KAS TEIE ARVATES....

Naaritsad ei jää Hiiumaal ellu, kuna siin pole sobivaid elutingimusi	5,0%
Naaritsaid on praegu vähe, kuid suhteliselt väikesearvuline asurkond võib moodustuda mõne aasta jooksul	62,0%
Naarits on Hiiumaal muutunud juba suhteliselt arvukaks	16,6%
Kuna Hiiumaa on naaritsa jaoks ideaalne paik, siis peagi on kogu saar naaritsaid täis	5,8%
Vastamata	10,5%

NAARITSA SÄILIMISE JA KAITSMISE KOHTA ON ERINEVAID ARVAMUSI. MIDA ARVATE TEIE? KAS NAARITSA SÄILIMINE JA KAITSMINE HIIUMAAL ON....

	Jah	Ei	Vastamata
182. Oluline eelkõige Hiiumaale	33,9%	56,3%	9,9%
183. Oluline eelkõige Eestile	47,6%	42,1%	10,3%
184. On oluline maailmas tervikuna	65,9%	25,5%	8,6%

185. KAS TEIE ARVATES ON HIIUMAAL LOODUSKAITSELISI PROJEKTE .....

Liiga vähe	13,0%
Piisavalt	70,7%
Liiga palju	10,8%
Vastamata	5,5%

VIIMASEL AJAL ON PALJU RÄÄGITUD TUULEPARKIDE RAJAMISEST HIIUMAAL. MILLINE ON TEIE SUHTUMINE?

186. KUI OLULISEKS PEATE TE TUULEENERGIA KASUTUSELEVÖTTU? KAS SEE ON TEIE ARVATES...

Väga oluline	13,2%
2	15,4%
3	24,0%
4	14,7%
Väheoluline	31,0%
Vastamata	1,7%

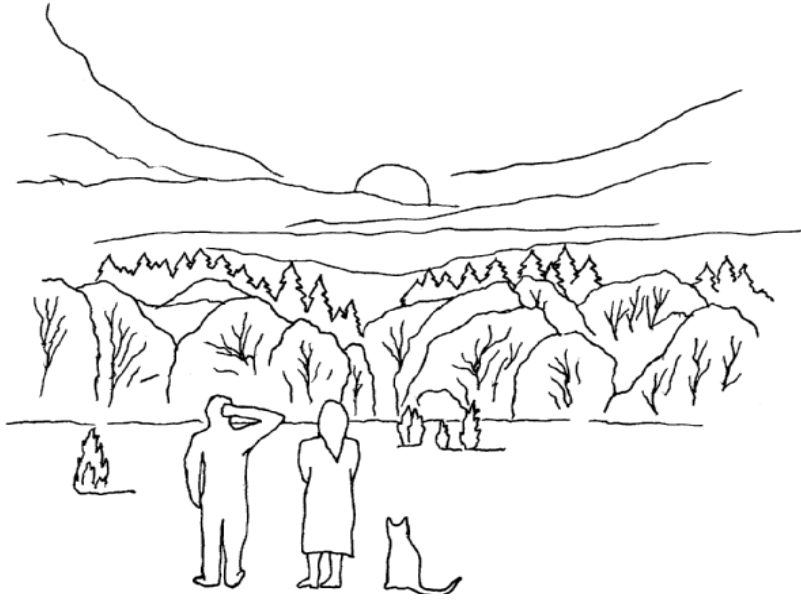
KAS TE OLETE NÕUS SELLEGA, KUI TUULEPARK RAJATAKS...

	Täiesti nõus				Üldse ei ole nõus
187.Hiiumaa lähedale avamerre	19,7%	9,1%	12,5%	15,6%	40,9%
188.Keset saart	4,1%	5,0%	8,4%	13,5%	64,2%
189.Sellistesse kohtadesse saarel, kus tuulikud ei riiva silma	15,6%	12,5%	12,5%	14,9%	41,6%
190.Teie maadele	4,6%	1,4%	4,3%	6,5%	78,8%

187. Vastamata	2,2%
188. Vastamata	4,8%
189. Vastamata	2,9%
190. Vastamata	4,3%

191. KUI TE SOOVITE MIDAGI TUULEPARKIDE KOHTA LISADA, SIIS KIRJUTAGE SEE PALUN SIIA

Märkusi on teinud 28,8% vastajatest.

VABA AEG

Järgnevatel küsimustega uuritakse seda, kuidas Te sisustate oma vaba aega.

192. KUS TE VEEDATE OMA VABA AEGA?

Rohkem kodus	65,1%
Rohkem väljaspool kodu	4,3%
Võrdselt nii kodus kui väljas	29,8%
Vastamata	0,7%

KAS TE OSALETE...

	Regu- laarselt	Aeg-ajalt	Ei osale	Vasta- mata
193. Huvialaringides	12,7%	21,4%	65,4%	0,4%
194. Elukutseühendustes	4,8%	12,7%	82,0%	0,5%
195. Spordiklubides	10,8%	20,2%	68,5%	0,4%
196. Kultuuriseltsides, -ühingutes	5,3%	20,0%	74,3%	0,4%
197. Usuühendustes	4,8%	5,5%	89,2%	0,4%
198. Poliitilistes rühmitustes	1,9%	3,8%	93,8%	0,4%
199. Keskkonnaga seotud ühendustes	1,0%	8,2%	90,4%	0,4%
200. Mujal (kus)	7,2%	5,8%	85,8%	1,2%

**201. KUIVÕRD TE OLETE RAHUL OMA KODUKOHA
KULTUURIASUTUSTE TÖÖGA?**

Väga	10,6%
2	20,2%
3	44,5%
4	14,7%
Üldse mitte	7,5%
Vastamata	2,6%

201.Keskmine 2,86

**202. KUIVÕRD TE OLETE RAHUL VABA AJA VEETMISE
VÕIMALUSTEGA HIIUMAAL ÜLDSE?**

Väga	7,7%
2	18,5%
3	42,8%
4	21,4%
Üldse mitte	8,2%
Vastamata	1,5%

202.Keskmine 3,02

**203. KAS ON OLEMAS VALDKONDI, MILLES TAHATE ENNAST
TÄIENDADA?**

Ei ole.....	48,3%
On (millised?).....	48,3%
Vastamata	3,3%

**204. KAS TE LOETE JÄRJEKINDLALT MÕNDA AJALEHTE-
AJAKIRJA?**

Mitte ühtegi.....	.8,9%
Ühte.....	20,2%
Kahte-kolme.....	54,1%
Rohkem.....	16,8%

**205. MITU TUNDI PÄEVAS TE PÜHENDATE TELEVIISORI
VAATAMISELE?**

..... tundi

205.Keskmine 2,74

206. MITU TUNDI PÄEVAS TE PÜHENDATE ARVUTILE?

..... tundi

206. Keskmine 2,52

**207. MIDA TULEKS HIIUMAAL ETTE VÕTTA VABA AJA SISUSTAMISE
PARANDAMISEKS? TEIE ARVATES TULEKS....**

Märkusi on teinud 47,6% vastajatest.

TÖÖ JA MAJANDUSLIK TOIMETULEK

Järgnevalt palume Teil vastata mõnedele Teie tööd ja töökohta puudutavatele küsimustele.

KAS TE:

	Jah	Ei
208.Töötate	57,0%	43,0%
209.Õpite	17,1%	82,9%
210.Olete pensionil	24,3%	75,7%
211.Olete töötu (töösuhe lõppenud, otsite tööd)	7,5%	92,5%
212.Ajutiselt ei tööta (haige, lapsega kodus jne)	3,6%	96,4%
213.Olete kodune, ei otsi tööd	7,0%	93,0%

214. KAS TÖÖ, MIDA TE PÄEVA JOOKSUL TEETE, ON PÕHILISELT .....

Istuv töö	19,7%
Istuv töö, mis vaheldub kerge füüsilise koormusega	23,1%
Liikuv, kuid füüsiliselt kerge töö	33,7%
Raske füüsiline töö	9,1%
Kombinatsioonid	2,6%
Vastamata	11,7%

215. KAS TE OLETE...

Ettevõtja	2,9%
Juht	2,6%
Talunik	0,7%
Vabakutseline, FIE	1,7%
Spetsialist	10,1%
Oskustööline	13,5%
Lihttööline	10,3%
Teenistuja	7,0%
Pensionär	20,9%
Õpilane/üliõpilane	12,3%
Muu palgatöötaja (täpsustage)	3,8%
Muu (täpsustage)	1,0%
Kombinatsioonid	10,0%
Vastamata	3,1%

216. KAS TE TÖÖTATE ...

Vabas õhus	3,4%
Nii sees kui väljas	33,4%
Peamiselt sõidukis	3,8%
Ruumis sees	42,5%
Kombinatsioonid	2,4%
Vastamata	14,2%

KUS ASUB TEIE TÖÖKOHT?

	Jah	Ei	Vastamata
217. Hiiumaal	64,4%	18,5%	17,1%
218. Mandril	15,6%	67,1%	17,3%
219. Välismaal	3,8%	78,8%	17,3%

220. MILLISE PALGAGA OLEKSITE VALMIS TÖÖTAMA AINULT HIIUMAAL?

Kättesaadav palk peaks olema vähemalt ..... krooni kuus

220.Keskmine 11015, 28

**221. KUI SUUR ON TEIE PERE SISSETULEK ÜHE
PEREKONNALIIKME KOHTA KUUS.**

Liitke palun kokku kogu kättesaadud raha (palk, pension, toetused ja muud sissetulekud) ja jagage see pereliikmete arvuga?

Kuni 1000 krooni	6,0%
1001 – 2000 krooni	11,1%
2001 kuni 5000 krooni	39,7%
5001 – 8000 krooni	24,0%
Enam kui 8001 krooni	14,7%
Vastamata	4,5%

**KUI SUURE OSA TEIE PEREKONNA TULUDEST ANNAVAD NIMETATUD TEGEVUSVALDKONNAD?
KAS NIMETATUD VALDKONNAST TULEB TEIE.....**

	Kogu sissetulek	Ligemale kolm-veerand	Ligemale pool	Ligemale veerand	Tulud puuduvad
222. Jahindus	0	0	0,5%	0,2%	98,9%
223. Kalandus	0,5%	0,2%	1,0%	3,6%	94,2%
224. Talumaja- pidamine	1,2%	1,2%	1,2%	6,3%	89,2%
225. Metsandus	0,5%	0,7%	1,7%	4,1%	92,5%
226. Turism	0,2%	0,2%	0	1,4%	97,6%
227. Palgatöö	49,5%	13,7%	4,8%	3,4%	27,9%
228.. Pensionid, toetused	23,8%	3,4%	5,0%	16,8%	50,5%
229. Muu (milline)	1,9%	1,2%	1,2%	3,6%	90,9%

222. Vastamata	0,4%
223. Vastamata	0,4%
224. Vastamata	0,9%
225. Vastamata	0,4%
226. Vastamata	0,4%
227. Vastamata	0,7%
228. Vastamata	0,4%
229. Vastamata	1,2%

230. KUIDAS HINDATE OMA MAJANDUSLIKKU SEISU?

Olen jõukas.....	0,5%
Olen küllaltki heal järjel.....	8,9%
Tulen omadega toime.....	63,5%
Tulen vaevu ots-otsaga kokku.....	24,5%
Ei tule üldse toime.....	2,2%
Vastamata	0,5%

231. KUIDAS ON TEIE MAJANDUSLIK OLUKORD VIIMASE AASTA JOOKSUL MUUTUNUD?

Paranenud tunduvalt.....	3,6%
Paranenud veidi.....	11,8%
Jäänud samaks.....	35,1%
Halvenenud veidi.....	33,2%
Halvenenud tunduvalt.....	15,6%
Vastamata	0,7%

232. KAS TE OLETE VIIMASE AASTA JOOKSUL VÄHENDANUD IGAPÄEVASEID KULUTUSI?

Ei	37,0%
Jah	61,1%
Vastamata	1,9%

233. KUI TE VASTASITE JAATAVALT, SIIS MILLELE OLETE VIIMASE AASTA JOOKSUL IGAPÄEVASEID KULUTUSI VÄHENDANUD?

Märkusi on teinud 56,5% vastajatest.

234. PÜÜDKE HINNATA, KAS TE OLETE SEDA TÜÜPI INIMENE, KES VÕIKS TEGELDA ERAETTEVÕTLUSEGA?

	2012	1999	1994
Ei ole.....	39,7%	39,2%	39,4%
Olen sellele mõelnud, kuid veel ei tegele	26,7%	20,9%	27,5%
Olen ja tegelen sellega.....	10,6%	13,9%	9,9%
Ei oska öelda	12,5%	15,1%	16,5%
Olen küll, aga ei taha sellega tegelda	9,1%	9,9%	6,7%
Vastamata	1,4%	1,0%	0

235. KUI SAGELI OSTETAKSE TEIE PERES TAVALISELT TOIDUKAUPU?

Peaaegu iga päev	26,0%
4-5 korda nädalas	19,0%
2-3 korda nädalas	43,3%
Kord nädalas	9,6%
2-3 korda kuus	0,5%
Harvemini	0,5%
Vastamata	1,1%

236. KUI KAUGEL ASUB LÄHIM KAUPLUS TEIE KODUST?

Umbes..... km

Keskmine 3,23

237. KAS TE KÄITE OMA LÄHIKAUPLUSES TAVALISELT...

Jalgsi	26,4%
Jalgrattaga	11,3%
Ühissõidukiga	1,0%
Autoga/mootorrattaga	42,1%
Ei käi üldse	2,9%
Muud kombinatsioonid	15,9%
Vastamata	0,2%

KAS TE OLETE OMA PEREKONNAS SEE INIMENE, KES...

	Jah	Ei	Vastamata
238. ...toob suurema osa perekonna sissetulekutest	41,8%	54,8%	3,3%
239. ...vastutab igapäevaste sisseostude eest.	50,7%	45,7%	3,5%
240. ...kannab hoolt kodu eest	67,8%	27,9%	4,3%

241. MITUT AUTOT TEIE PEREKOND KASUTAB? ..... Autot

0	16,1%
1	42,3%
2	28,4%
3	9,9%
4	1,9%

5 0,7%
 Vastamata 0,7%

**JÄRGNEVALT ESITAME TEILE KOLM INIMESI ISELOOMUSTAVAT
 JOONT. KUIVÕRD NEED SEISUKOHAD ISELOOMUSTAVAD TEID?**

	Üldse mitte	1	2	3	4	5Väga
242. Suuremate tulude saamiseks olen valmis riskima paljuga. Vastamata 5,3%.	30,5%	24,0%	24,8%	11,8%	3,6%	
243. Oma eraelus ei meeldi mulle riskida. Eelistan elada stabiilset ja rahulikku elu. Vastamata 1,5%	12,7%	7,7%	21,4%	25,7%	31,0%	
244. Arvan, et need, kes julgevad riskida, need võidavad ka kõige enam. Vastamata 4,8%	10,1%	14,4%	32,5%	24,5%	13,7%	
245. Suurema tulu saamise nimel olen nõus ületama üldtunnustatud moraali- ja eetikanorme. Vastamata 5,6%	61,1%	16,1%	10,3%	4,8%	2,2%	

**246. KUIVÕRD TÕENÄOLISEKS PEATE SEDA, ET TEID VÕIKS
 LÄHEMAL AJAL ÄHVARDADA TÖÖKOHA KAOTAMINE?**

Tõmmake ring ümber variandile, mis on Teie arvamusele kõige lähemal.

See on väga	7,2%
2	7,7%
3	18,3%
4	17,8%
See on vähetõenäoline	29,3%
Tõenäoline	
Vastamata	19,2%

247. OLETAME, ET OLETE JÄÄNUD TÖÖTUKS. KUI KIIRESTI TE TÕENÄOLISELT ENDALE UUE TÖÖ LEIATE. KAS...

Hiljemalt paari nädala jooksul	5,8%
Kuu-kahe jooksul	26,7%
Selleks kulub vähemalt pool aastat	17,5%
Töö leidmisega läheb kauem kui aasta	5,0%
Arvan, et mul on töö kaotuse korral väga raske tööd leida	26,9%
Vastamata	18,0%

KUIVÕRD TE OLETE NÕUS JÄRGMISTE VÄIDETEGA?

	Täiesti nõus	Enam-vähem nõus	Ei oska öelda	Ei ole nõus	Üldse ei ole nõus
248.Töö ja elu looduses hoiavad inimese tervise heas korras	52,2%	39,2%	4,8%	1,0%	0,7%
249.Kõige suurem tervise rikkuja on mure majandusliku seisu pärast	42,1%	38,0%	14,2%	4,6%	1,2%
250.Võin öelda, et mind on alati aidanud pigem "sada sõpra kui sada krooni"	31,3%	28,8%	25,5%	9,6%	2,6%

248. Vastamata	2,2%
249. Vastamata	1,2%
250. Vastamata	2,1%

ELULAAD JA TERVIS

Järgmised küsimused puudutavad Teie tervislikku seisundit ja üldist ellusuhtumist.

251. MILLINE ON ÜLDISELT TEIE TERVISLIK SEISUND?

Väga hea	15,1%
Hea	34,6%
Rahuldav	40,4%
Halb	7,5%
Väga halb	1,9%
Vastamata	0,5

252. KAS TEIE ELUSTIIL ON TERVIST HOIDEV?

Jah	18,5%
Pigem jah	58,4%
Pigem ei	20,0%
Ei	1,9%
Vastamata	1,1%

253. KAS TE OLETE VIIMASE AASTA JOOKSUL PUUDUNUD TÖÖLT/KOOLIST HAIGUSE TÖTTU?

Jah	31,3%
Ei	56,0%
Vastamata	12,7%

254. KUI TE VASTASITE JAATAVALT, SIIS MITU PÄEVA

..... päeva
0 päeva – 47,6%

254. Keskmine 6,59

255. MITU KORDA TE VIIMASE NÄDALA (7 PÄEVA) JOOKSUL TEGELESITE FÜÜSILISE TREENINGUGA (TERVISEJOOKS,

VÖIMLEMINE, RATTASÕIT, FÜÜSILINE TÖÖ JNE) NII INTENSIIVSELT, ET AJASITE END HIGISEKS?)

..... korda	
0 korda	26,7%
1-3 korda	43,8%
4-5 korda	15,2%
6 ja enam	12,9%
Vastamata	1,4%

MITU TUNDI TE OLETE VIIMASE NÄDALA (7 PÄEVA) JOOKSUL KOKKU TEGELENUD JÄRGMISTE ASJADEGA?

256) Lihtsalt viibinud väljas.....tundi
Keskmine 12,46

257) Jalutanud, jooksnud.....tundi
Keskmine 3,69

258) Sõitnud jalgrattaga, rulluiskudega jne.....tundi
Keskmine 0,88

259) Muu füüsiline koormus (võimlemine jne) .....tundi
Keskmine 3,43

260) KAS TE PÕETE MÕND KROONILIST HINGAMISTEEDE HAIGUST?

Jah	10,3%
Ei	88,7%
Vastamata	0,9%

261) KAS TE ...

Pole kunagi suitsetanud	51,9%
Olete loobunud suitsetamisest	22,6%
Suitsetate vahetevahel, kuid mitte iga päev	8,9%
Suitsetate iga päev	15,1%
Vastamata	1,4%

262. MITU TUNDI PÄEVAS TE KESKMISELT VIIBITE RUUMIS, KUS SUITSETATAKSE (KODUS, TÖÖL JA MUJAL)?

..... tundi
Keskmine 0,93

263. KUI PIKK TE OLETE? .....cm
Keskmine 171, 00

264. KUI PALJU TE KAALUTE? .....kg
Keskmine 77,74

JÄRGNEVALT ON ESITATUD 8 VÄIDET ISIKSUSE OMADUSTE JA KÄITUMISE KOHTA. IGA VÄITE PUHUL TULEB OTSUSTADA, KUIVÕRD SEE KEHTIB TEIE KOHTA ISIKLIKULT?

Igale väitele vastamiseks on võimalik valida 7 variandi vahel. Kui lause üldse Teie kohta ei kehti, siis valige esimene (üldse mitte), kui väide kehtib täiesti, siis valige viimane (alati). Kui väide kehtib teatud määral, siis valige üks ülejäänud vastusevariantidest.

	Üldse mitte					Alati	
265. Tunnen end närvilisena ja seesmiselt pingul olevana. Keskmine 3,13	x	x	x	x	x	x	x
266. Laskun meelsasti soovkujutlustesse. Keskmine 3,18	x	x	x	x	x	x	x
267. Mul on ilma erilise põhjuseta osavõtmatuse ja väsimuse tunne. Keskmine 2,91	x	x	x	x	x	x	x
268. Olen koormatud kasutatud mõtetest, mis mulle ikka ja jälle pähe tulevad. Keskmine 2,69	x	x	x	x	x	x	x
269. Olen ilma nähtava põhjuseta kõigega rahulolematu.	x	x	x	x	x	x	x

Keskmine 2,34

270. Mul läheb kergesti tuju halvaks. x x x x x x x

Keskmine 2,59

271. Olen ilma erilise põhjusega vaheldumisi kurb ja rõõmus. x x x x x x x

Keskmine 2,40

272. Muretsen liiga palju tühiasjade pärast. x x x x x x x

Keskmine 3,57

273. KUMB ON TEIE JAOKS TÄHTSAM, KAS.....

Eelkõige kohaneda olukorraga..... 39,2%

Rohkem mõjutada ise oma käekäiku..... 59,9%

Vastamata 1,0%

274. MIS TE ARVATE, KAS TEIE TERVISLIK SEISUND ON VIIMASE

AASTA JOOKSUL...	2012	1999	1994
Halvenenud.....	24,8%	32,7%	36,9%
Jäänud samaks	68,5%	58,4%	58,0%
Paranenud.....	6,3%	8,7%	5%
Vastamata	0,5%	0,2%	0,1%

275. KAS TE OLETE VIIMASEL AJAL OLNUD MASENDUNUD JA DEPRESSIOONIS...

Palju rohkem kui tavaliselt 10,1%

Natuke rohkem kui tavaliselt 22,6%

Mitte rohkem kui tavaliselt 32,7%

Ei ole olnud 34,1%

Vastamata 0,5%

276. KAS TE KANNATATE STRESSI ALL OMA IGAPÄEVAELUS?

Jah, sageli 6,7%

Jah, aegajalt 26,0%

Raske öelda	15,6%
Enamasti mitte	31,5%
Ei	19,2%
Vastamata	0,9%

277. MÕELDES OHTUDEST ISIKLIKULE TURVALISUSELE (VÄGIVALD, KURITEGEVUS VÕI SÕDA), SIIS KUI TURVALISELT TE END PRAEGUSEL AJAL TUNNETE?

Üldse mitte turvaliselt	0,7%
Mitte eriti turvaliselt	4,1%
Mõnevõrra turvaliselt	14,4%
Üsna turvaliselt	60,6%
Väga turvaliselt	19,7%
Vastamata	0,5%

KUI SAGELI TE TAVALISELT NÄDALAS TARVITATE....

	Iga päev	5-6 korda	2-4 korda	Korra	Mitte kordagi
278) Värskeid puu- ja juurvilju, marju, köögivilju jne.	42,1%	22,1%	28,6%	5,8%	1,0%
279) Õlut	1,4%	2,6%	9,4%	22,8%	62,0%
280) Veini	1,0%	0,5%	3,6%	24,0%	69,5%
281) Kanget alkoholi	0	0,7%	2,6%	20,7%	74,5%

278. Vastamata	0,5%
279. Vastamata	1,7%
280. Vastamata	1,4%
281. Vastamata	1,4%

**PALUN HINNAKE, KUIVÕRD TE ÜLDISELT VÕTTES OLETE RAHUL
OMA ELU ERINEVATE KÜLGEDEGA?**

	Ei ole üldse rahul				Väga rahul
282) Oma materiaalse olukorraga	13,2%	20,4%	38,0%	19,5%	6,0%
283) Oma koduga	1,0%	7,0%	19,7%	42,8%	27,6%
284) Suhetega oma perekonnas	1,0%	4,3%	13,0%	40,6%	39,2%
285) Oma intiimsuhetega	6,7%	7,2%	18,8%	28,4%	28,6%
286) Oma lastega	1,0%	1,9%	8,4%	25,0%	41,6%
287) Oma tervisega	8,7%	10,8%	29,8%	34,1%	14,7%
288) Oma eluga tervikuna	2,2%	5,3%	26,9%	48,6%	15,1%

282. Vastamata	2,8%
283. Vastamata	1,9%
284. Vastamata	1,9%
285. Vastamata	10,3%
286. Vastamata	22,1%
287. Vastamata	1,9%
288. Vastamata	1,9%

**289. MEENUTAGE PALUN, MITMEL PÄEVAL VIIMASE KAHE NÄDALA
JOOKSUL JÕITE ALKOHOLI (NII KANGET KUI LAHJAT).**

Kirjutage palun päevade arv.....

0 päeva 41,6%

Keskmine 1,65

**290. PÄEVADEL, MIL TE ALKOHOLI TARBISITE, KUI PALJU TE JÕITE
SIIS KESKMISELT KANGEID ALKOHOOLSEID JOOKE (VIIN, KONJAK
JA MUUD JOOGID).**

Märkige siia palun ligikaudne pitside arv (50g).....pitsi päevas.

0 – 63,2%

Keskmine 1,13

INIMENE

Lõpetuseks palume Teil vastata veel mõnele Teid puudutavatele küsimustele.

291. MILLINE ON TEIE KÕRGEIM HARIDUSTASE?

Algharidus (4-6 aastat)	3,8%
Põhiharidus (7-9 aastat)	13,5%
Keskharidus (keskkool, gümnaasium)	21,4%
Kutseharidus (kutsekool, tehnikum)	38,9%
Rakenduslik kõrgharidus	5,5%
Ülikooliharidus	13,0%
Teaduslik kraad	3,4%
Vastamata	0,4%

292. MILLISEID ERIALASID OLETE ÕPPINUD?

Märkinud on 77,9% vastajatest

293. TEIE VANUS ..... aastat
Keskmine 45, 50

294. TEIE SUGU:	2012	1999	1994
Mees.....	36,5%	45,9%	48,4%
Naine	63,2%	54,1%	51,6%
Vastamata	0,2%	0	0

295. MILLINE ON TEIE PEREKONNASEIS?

Vallaline.....	22,4%
Abielus (ka vabaabielus)...	61,8%
Lesk.....	8,9%
Lahutatud	5,5%
Vastamata	1,4%

296. MITU LAST TEIL ON?

.....last,

Keskmine 1,73**0 27,2%****1 14,2%****2 31,5%****3 16,3%****4 6,3%****5 2,9%****6 0,9%****Vastamata 0,7%****297. neist ..... on praegu alaealised****Keskmine 0,57****0 70,7%****1 11,1%****2 12,0%****3 3,6%****4 1,4%****5 0,7%****Vastamata 0,5%****KUIVÖRD TE OLETE RAHUL OMA LASTE (LASTELASTE/TULEVASTE LASTE) TULEVIKUVÄLJAVAADETEGA ....**

	Väga rahul	Pigem rahul	Pigem ei ole rahul	Ei ole üldse rahul	Raske öelda
298. Hiiumaal	6,7%	25,0%	23,3%	13,7%	29,1%
299. Eestis	6,7%	45,4%	13,9%	3,9%	27,9%

298. Vastamata 2,2%

299. Vastamata 2,1%

300. KUIVÖRD OLETE RAHUL ISEENDA TULEVIKUVÄLJAVAADETEGA HIIUMAAL?

Tõmmake ring ümber variandile, mis on Teie arvamusele kõige lähemal.

Üldse pole rahul	x	x	x	x	x	Väga rahul
1	2	3	4	5		
5,5%	12,7%	38,5%	28,4%	13,0%		
300. Keskmine 3,30		Vastamata		1,9%		

MIDA PEATE OMA LASTE TULEVIKU SEISUKOHALT KÕIGE OLULISEMATEKS?

	Ei ole üldse oluline				Väga oluline
301. Kindlustada neile hea haridus	1,4%	0,7%	2,9%	13,0%	74,8%
302. Tagada neile hea majanduslik toimetulek	1,9%	1,0%	10,3%	21,2%	58,4%
303. Kasvatada neid puhtas ja turvalises keskkonnas, mis tagab ka hea tervise	1,4%	0,2%	4,1%	13,5%	73,3%
304. Midagi muud (märkige palun, mis)	35,1%	1,0%	1,2%	1,2%	17,3%

301. Keskmine 4,65	Vastamata	7,2%
302. Keskmine 4,38	Vastamata	7,2%
303. Keskmine 4,64	Vastamata	7,5%
304. Keskmine 2,03	Vastamata	44,2%

KAS SELLE KÜSIMUSTIKU TÄITMINE OLI TEIE JAOKS .....

	Jah	Ei	Vastamata
305. Keeruline	19,2%	67,5%	13,2%
306. Huvitav	71,4%	23,8%	4,8%

307. KUI ME EI OSANUD MIDAGI KÜSIDA JA TEIL ON SOOV MIDAGI LISADA, SIIS MÄRKIGE PALUN OMA ARVAMUS SIIA...

Märkusi lisasid 14,2% vastajatest.

TÄNAME TEID!

